

กระบวนการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์ กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ในประเทศไทย

ณัฐพงศ์ พันธุ์น้อย *

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
nattapaong.p@g.chula.edu, nattapaong.p@chula.ac.th

บทคัดย่อ

ระบบพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ของประเทศไทยเป็นวิธีการบริหารจัดการพื้นที่ที่ส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์อย่างแพร่หลายในท้องถิ่นของประเทศไทย การบริหารจัดการพื้นที่โดยระบบนี้แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ การสำรวจสภาพชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ การกำหนดย่านอนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ การดำเนินการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ และการขอรับคัดเลือกเป็นพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ซึ่งเป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างกรมวัฒนธรรมของประเทศไทย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน และนักวิชาการในท้องถิ่น

ความสำเร็จของการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์เกิดจากการที่กรมวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐส่วนกลางได้กำหนดกระบวนการและมาตรฐานการดำเนินการที่ชัดเจน และกระจายบทบาทในการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันกรมวัฒนธรรมได้ใช้มาตรการทางกฎหมายและกลไกทางการเงินเพื่อการควบคุมและสร้างแรงจูงใจ รวมถึงมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ที่ดี จึงทำให้ท้องถิ่นสามารถทำการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามหลักวิชาการ นอกจากนี้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและการจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อตรวจสอบการอนุรักษ์ช่วยให้การอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้ บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง การกระจายบทบาทหน้าที่ด้านการอนุรักษ์ไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และการจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อพิจารณาตรวจสอบการอนุรักษ์ในระบบพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ของประเทศไทย นับเป็นบทเรียนสำคัญที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการผลักดันให้เกิดการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์อย่างยั่งยืนในประเทศไทย

คำสำคัญ: พื้นที่อนุรักษ์ ชุมชนประวัติศาสตร์ การบริหารจัดการเมือง ระบบอนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ ประเทศไทย

* อาจารย์ ดร.

Management Process of Preservation Districts for Groups of Traditional Buildings in Japan

Nattapong Punnoi*

*Department of Urban and Regional Planning, Faculty of Architecture, Chulalongkorn University
nattapaong.p@g.chula.edu, nattapaong.p@chula.ac.th*

Abstract

The System of Preservation Districts for Groups of Traditional Buildings in Japan is a system which manages historical community conservation area. It is successful in terms of spreading historical community conservation to many local areas around Japan. The management system is divided into 4 processes: 1) observing community conditions for conservation; 2) determining preservation districts for groups of traditional buildings; 3) conducting historical community conservation; and 4) applying for the status of the important districts for preservation of a group of traditional buildings. The conservation is overseen by Japan's Agency for Cultural Affairs, in collaboration with local administrative organizations, the public, and local scholars.

The successful management is attributed to the Agency for Cultural Affairs' establishment of clear procedures and operational standards. The Agency for Cultural Affairs has also delegated conservation of historical community to local administrative organizations, enabling effective conservation of the community. Thanks to legal and financial mechanisms, the Agency has succeeded in inducing control, creating incentives, and ensuring sound knowledge impartation. Hence, the local organizations are able to correctly conserve historical community according to academic principles. In addition, promoting engagement with the public and establishing a central organization for conservation examination render historical community conservation tangible and in accordance with the community development directions. The findings from the study have been synthesized to give recommendations to related organizations regarding historical community conservation in Thailand.

Keywords: Conservation area, Historical community, Urban management, Preservation districts for groups of traditional buildings, Japan

* Lecturer, Ph.D.

ที่มาและความสำคัญ

ชุมชนประวัติศาสตร์ คือ ชุมชนพักอาศัยที่มีการตั้งถิ่นฐานมาเป็นเวลานานสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนยังคงมีความเกี่ยวเนื่องอย่างแน่นแฟ้นกับมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ และมรดกทางวัฒนธรรมเหล่านั้นนับเป็นองค์ประกอบสำคัญของสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ระบบทางสังคม และระบบเศรษฐกิจของชุมชน (ณัฐพงศ์ พันธุ์น้อย 2557 ; ยงธนิศร์ พิมลเสถียร 2557) การอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์เป็นวิธีการฟื้นฟูชุมชนเมืองที่ช่วยรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศให้คงอยู่สืบไป นอกจากนี้ชุมชนประวัติศาสตร์หลายแห่งได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับภาครัฐและประชาชนในพื้นที่ (UNESCO and UNWTO 2008 ; World Bank 2017) ประกอบกับกระบวนการอนุรักษ์ฟื้นฟูชุมชนยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับผู้อยู่อาศัย (Nishimura 2004 ; ปรานอม ดันสุขานันท์ 2559 ; Rahman and Imon 2017) ในปัจจุบันจึงพบว่าองค์กรภาครัฐและภาคประชาสังคมในหลายประเทศได้พัฒนา กลไกการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์จนเกิดการดำเนินการอย่างแพร่หลาย และพบว่าหลายพื้นที่ได้ใช้การอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์เป็นแนวทางสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน (Nishimura 1997, 2004, 2011 ; Rodwell 2007 ; Sorensen and Funck 2007)

การอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์จำเป็นต้องอาศัยการประสานงานและความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง (Issarathumnoon 2013) แต่ในหลายพื้นที่กลับพบว่านโยบายการอนุรักษ์ของหน่วยงานภาครัฐส่วนกลางไม่สอดคล้องกับความต้องการพัฒนาพื้นที่ของ

ชุมชน ในขณะที่เดียวกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่มักขาดความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม จึงมักทำการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและอาคารเชิงประวัติศาสตร์อย่างผิดวิธี จนทำให้คุณค่าของชุมชนประวัติศาสตร์สูญเสียไป (ศิริลักษณ์ เมฆอ่อนและมนสิชา เพชรานนท์ 2556) นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนมากยังขาดทักษะในการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ (ยงธนิศร์ พิมลเสถียร 2557) ประกอบกับวิธีการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตในปัจจุบัน และนโยบายการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของท้องถิ่นทำให้พื้นที่อนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์มักประสบปัญหาความขัดแย้งระหว่างองค์กรภาครัฐและประชาชนในพื้นที่ (Ezura 2006) ปัญหาดังกล่าวนับเป็นข้อจำกัดสำคัญที่ทำให้การอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทยยังไม่แพร่หลายและประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

ท่ามกลางปัญหาและข้อจำกัดในการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ดังกล่าวข้างต้น ระบบพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์¹ (The System of Preservation Districts for Groups of Traditional Buildings) ของประเทศญี่ปุ่นนับเป็นระบบการบริหารจัดการชุมชนประวัติศาสตร์ที่ได้รับการยอมรับว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นกลไกที่ทำให้เกิดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในชุมชนประวัติศาสตร์เป็นจำนวนมาก (AIJ 2004 ; Tachakitkashorn 2009 ; Agency for Cultural Affairs 2018) ในขณะเดียวกันยังช่วยให้เกิดการบูรณะและบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของชุมชน (Siegenthaler 2004 ; Sorensen and Funck 2007) ไปพร้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวในชุมชนประวัติศาสตร์ (Nishimura et al. 2011 ; ณัฐพงศ์ พันธุ์น้อย 2557) นอกจากนี้ยังเป็นกระบวนการที่ช่วยสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น

¹ ระบบนี้มีชื่อเป็นภาษาญี่ปุ่นว่า “Dentouteki Kenzoubutsugun Hozon Chiku Seido (伝統的建造物群保存地区制度)” ทั้งนี้ เอกสารภาษาไทยบางฉบับเรียกระบบนี้ว่า “ระบบย่านอนุรักษ์กลุ่มอาคารสำคัญ”

ของตนเองอย่างเข้มแข็ง (Sorensen and Funck 2007 ; ยงธนิศร์ พิมลเสถียร 2557) ระบบพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ได้รับการจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2518 จากการที่กรมวัฒนธรรม (Agency for Cultural Affairs) ของประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดนโยบายอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์และแก้ไขกฎหมายอนุรักษ์ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม (Act on Protection of Cultural Properties (Bunkazai Hogo Hou ; 文化財保護法) Act No. 214 of 1950) ของประเทศญี่ปุ่น โดยได้นิยามคุณค่าของกลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ในฐานะทรัพย์สินทางวัฒนธรรม และกำหนดระเบียบการดำเนินการที่อนุญาตให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถประกาศพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ได้ด้วยตนเอง (Siegenthaler 2004 ; ยงธนิศร์ พิมลเสถียร 2557) ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนมากได้ใช้ระบบพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือสำคัญในการวางผังเมืองและแผนการพัฒนาชุมชนมาตลอดระยะเวลากว่า 40 ปี ในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 97 แห่งใน 43 จังหวัดทั่วประเทศญี่ปุ่นได้ใช้ระบบนี้ในการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์จำนวน 117 แห่ง รวมเป็นพื้นที่ทั้งสิ้น 39.08 ตารางกิโลเมตร และมีอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่ได้รับการอนุรักษ์ประมาณ 28,000 แห่ง (Agency for Cultural Affairs 2018) เนื่องด้วยความสำเร็จในการ

ผลักดันให้เกิดการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์อย่างแพร่หลาย และการที่ระบบบริหารราชการของประเทศญี่ปุ่นมีความคล้ายคลึงกับประเทศไทย ทำให้ระบบพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์เป็นวิธีการบริหารจัดการพื้นที่ที่สมควรได้รับการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการผลักดันให้เกิดการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์อย่างยั่งยืนในประเทศไทย

วัตถุประสงค์และวิธีการศึกษา

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงกระบวนการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ภายใต้ระบบพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ของประเทศญี่ปุ่นและสรุปปัจจัยที่ช่วยให้การบริหารจัดการประสบผลสำเร็จ เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ในการดำเนินการในประเทศไทย บทความนี้มุ่งเน้นการอธิบายระเบียบการดำเนินการ กลไกด้านการเงิน การประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน และบทบาทของนักวิชาการในการผลักดันให้เกิดการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์อย่างเป็นรูปธรรม และสร้างประโยชน์กับประชาชนในพื้นที่ทั้งในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน

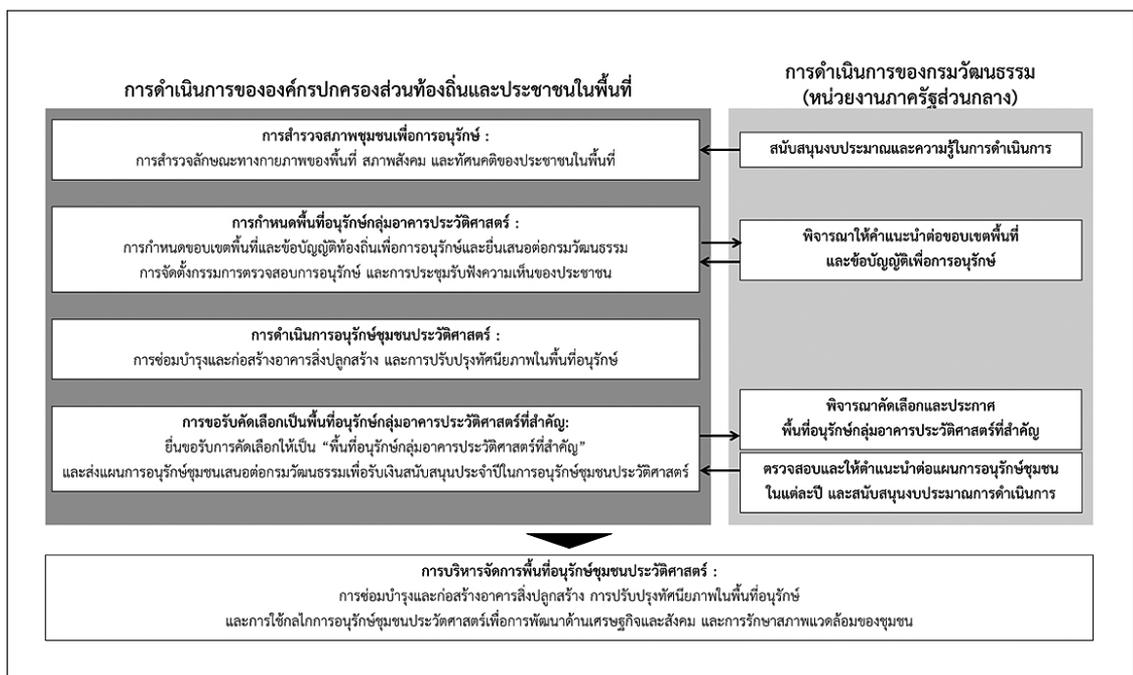

ภาพที่ 1 ตัวอย่างพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์เมืองควาโกเอะ (ภาพซ้าย) และเมืองซาวาระ (ภาพขวา)
ที่มา: ฌ็องฟองส์ พันธน้อย 2559

การศึกษาดำเนินการโดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะบทความวิชาการ ตำราวิชาการในภาษาญี่ปุ่น และเอกสารของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการทั้งหน่วยงานภาครัฐส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น รวมถึงการหารือและสอบถามจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐผู้รับผิดชอบการบริหารจัดการพื้นที่ นักวิชาการชาวญี่ปุ่น และประชาชนผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ในระหว่างการประชุมเชิงวิชาการและการศึกษาดูงานในสถานที่จริง จากนั้นจึงประมวลข้อมูลเป็นขั้นตอนการดำเนินการ บทบาทหน้าที่ขององค์กรที่เกี่ยวข้อง กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงกลไกทางกฎหมายและการเงินที่ช่วยให้เกิดการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ตามระบบพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์

ผลการศึกษา กระบวนการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์ กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์

กรมวัฒนธรรมของประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดระเบียบสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ ซึ่งสามารถประมวลได้เป็น 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การสำรวจสภาพชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ การกำหนดพื้นที่อนุรักษ์ การกำหนดพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ การดำเนินการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ และการขอรับคัดเลือกเป็นพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ที่สำคัญ (ภาพที่ 2) ทั้งนี้ กรมวัฒนธรรมได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องการประกาศพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ รวมถึงขอรับเงินสนับสนุนในการอนุรักษ์จำเป็นต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่กรมวัฒนธรรมกำหนดเอาไว้ (Agency for Cultural Affairs 2014)

ภาพที่ 2 แผนภูมิแสดงกระบวนการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์
ที่มา: ดัดแปลงจาก Agency for Cultural Affairs 2014

ขั้นตอน บทบาทหน้าที่ และความสัมพันธ์ของผู้เกี่ยวข้อง แต่ละภาคส่วนในการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์มีรายละเอียดดังนี้

การสำรวจสภาพชุมชนเพื่อการอนุรักษ์

การสำรวจสภาพชุมชนเพื่อการอนุรักษ์เป็นขั้นตอนที่ กรมวัฒนธรรมกำหนดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ คือ การสร้างฐานข้อมูลเพื่อการอนุรักษ์ชุมชน ประวัติศาสตร์ และการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ในการอนุรักษ์ให้แก่เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ ในขั้นตอนนี้กรม วัฒนธรรมเปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยื่น ความจำเป็นขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการสำรวจ สภาพชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ โดยกรมวัฒนธรรมจะให้การ สนับสนุนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดำเนินการ สำรวจพื้นที่ตามระเบียบที่กรมกำหนดไว้ (Agency for Cultural Affairs 2014) ซึ่งประกอบด้วย การสำรวจ ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ และการสำรวจสภาพ สังคมและทัศนคติของประชาชนในพื้นที่ การสำรวจ สภาพทางกายภาพของพื้นที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ข้อมูลทางประวัติศาสตร์และสภาพการเปลี่ยนแปลงทาง กายภาพของชุมชน รวมถึงองค์ประกอบทางทัศนียภาพ

ของชุมชนในปัจจุบัน เพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลในการ ดำเนินการอนุรักษ์ชุมชน ในขณะที่กรมวัฒนธรรมกำหนด ให้เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำการ สำรวจสภาพสังคมและทัศนคติของประชาชนโดยการ สัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยแต่ละครัวเรือน เพื่อทำความรู้จักและ รับทราบถึงสภาพความเป็นอยู่ แผนการดำเนินชีวิตใน อนาคต รวมถึงทัศนคติต่อการอนุรักษ์ และจัดทำเป็นฐาน ข้อมูลให้กับเจ้าหน้าที่ใช้ในการรณรงค์ให้ประชาชนร่วม ดำเนินการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ในขั้นตอนต่อไป (OSMK 2001)

กรมวัฒนธรรมแห่งประเทศไทยกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ลงมือสำรวจสภาพ ชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ด้วยตนเองร่วมกับนักวิชาการจาก สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น เพื่อให้เจ้าหน้าที่และ นักวิชาการในท้องถิ่นได้สั่งสมความรู้ ประสบการณ์ และ ความสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่ (ภาพที่ 3) กรม วัฒนธรรมจะใช้กระบวนการอบรมวิธีการสำรวจสภาพ ชุมชนเป็นช่องทางพูดคุยและสร้างความเข้าใจในการ อนุรักษ์ชุมชนที่ถูกต้องกับเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นและนักวิชาการ และผลักดันให้เจ้าหน้าที่และ นักวิชาการมีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับคุณค่าทาง ประวัติศาสตร์ของชุมชน รวมถึงวิธีการอนุรักษ์ชุมชน อย่างถูกต้องให้กับประชาชนในพื้นที่ในระหว่างทำการ

ภาพที่ 3 บรรยากาศการสำรวจชุมชนเพื่อการอนุรักษ์โดยเจ้าหน้าที่ของอำเภอโอดะ จังหวัดชิมาเนะในปี พ.ศ. 2534 ที่มา: นายฮายาชิ ยาซุกุนิ 2534

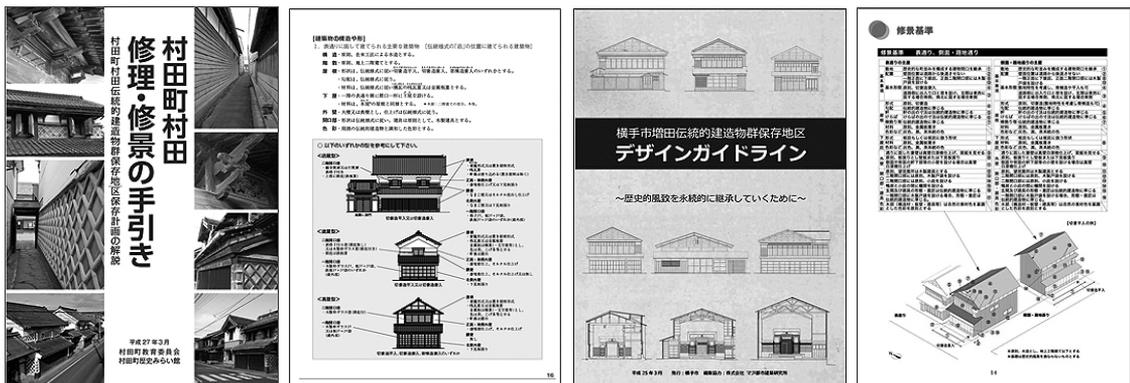
สำรวจ การสร้างฐานข้อมูลและความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ให้กับเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ และประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนสำคัญที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ในขั้นตอนต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Shimotsuma 2018)

การกำหนดพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์

เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสำรวจสภาพชุมชนเสร็จสิ้นและพบว่าประชาชนโดยส่วนใหญ่ในพื้นที่สนับสนุนให้ดำเนินการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะจัดทำร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์และร่างขอบเขตพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ และนำไปหารือถึงความเหมาะสมร่วมกับกรมวัฒนธรรม สำหรับท้องถิ่นที่ประชาชนในพื้นที่ยังไม่มีความต้องการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะใช้เวลาในการรณรงค์ให้ประชาชนในพื้นที่เห็นความสำคัญก่อน จึงจะจัดทำร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นและร่างขอบเขตพื้นที่ส่งให้กับกรมวัฒนธรรม เมื่อกรมวัฒนธรรมได้รับร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นและร่างขอบเขตพื้นที่อนุรักษ์กลุ่ม

อาคารประวัติศาสตร์แล้วจะทำการพิจารณาควบคู่กับข้อมูลการสำรวจชุมชนที่ดำเนินการในขั้นตอนแรก และจัดการประชุมหารือเพื่อให้คำแนะนำแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการปรับปรุงร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นและร่างขอบเขตพื้นที่อนุรักษ์ให้สอดคล้องกับหลักวิชาการ

เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ปรับปรุงเนื้อหาของร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นและร่างขอบเขตพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์เสร็จสิ้นแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดตั้งคณะกรรมการกำกับการอนุรักษ์ตามระเบียบการกำหนดพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ที่กำหนดโดยกรมวัฒนธรรม คณะกรรมการประกอบด้วยตัวแทนจากประชาชนในพื้นที่ ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้พิจารณาเนื้อหาของร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นและร่างขอบเขตพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่และนโยบายการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่น นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังสามารถใช้การประชุมคณะกรรมการเป็นโอกาสในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ให้กับตัวแทนจากภาคประชาชนและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อสร้างความร่วมมือในการดำเนินการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ (AU 2004)

ภาพที่ 4 เอกสารอธิบายกฎระเบียบ ขั้นตอนการขออนุญาต และแนวทางการออกแบบอาคารสำหรับประชาชนของหมู่บ้านมูระตะ จังหวัดมียากิ (สองภาพด้านซ้าย) และอำเภอโยโคเตะะ จังหวัดอากิตะ (สองภาพด้านขวา)

ในขณะเดียวกัน กรมวัฒนธรรมระบุให้กำหนดพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์จำเป็นต้องจัดการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นต่อร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นและร่างขอบเขตพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ ในขั้นตอนนี้กรมวัฒนธรรมจะแนะนำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เวทีนี้สร้างความเข้าใจกับประชาชนเกี่ยวกับกฎระเบียบ ขั้นตอน และกฎเกณฑ์การรับเงินสนับสนุนจากภาครัฐสำหรับการปรับปรุงอาคารและสิ่งปลูกสร้างให้มีสภาพสอดคล้องกับแนวทางการอนุรักษ์ชุมชน ซึ่งโดยทั่วไปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะจัดทำเอกสารเพื่ออธิบายถึงกฎระเบียบ ขั้นตอนการขออนุญาต และแนวทางการออกแบบอาคารเผยแพร่ให้กับทุกครัวเรือนในพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ (ภาพที่ 4)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลายพื้นที่ได้ใช้การประชุมรับฟังความคิดเห็นเป็นเวทีเพื่อการหารือเกี่ยวกับแผนการใช้การอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นการพัฒนาชุมชนทั้งในด้าน การท่องเที่ยว การศึกษา การฟื้นฟูวัฒนธรรมพื้นถิ่น การพัฒนาเศรษฐกิจ และการปรับปรุงสภาพแวดล้อมการอยู่อาศัย (ภาพที่ 5) ในหลาย

พื้นที่ได้มีการประมวลผลการหารือเป็นแผนแม่บทการพัฒนาชุมชนเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการกำกับการอนุรักษ์ และหน่วยงานภาคประชาสังคมใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ ต่อไป (OSMK 2001 ; AU 2004)

ในขั้นตอนนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานและหารือกับคณะกรรมการกำกับการอนุรักษ์และประชาชนในพื้นที่ ในขณะที่กรมวัฒนธรรมจะทำหน้าที่เพียงให้คำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินการเท่านั้น เนื่องจากขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสำคัญในการสร้างประสบการณ์การบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ให้กับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น รวมถึงเป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจระหว่างผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมด เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับความเห็นชอบในการดำเนินการจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายแล้ว จึงแจ้งผลการดำเนินการไปยังกรมวัฒนธรรมเพื่อรับฟังความคิดเห็นครั้งสุดท้ายก่อนประกาศเขตพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์รวมถึงบังคับใช้ข้อบัญญัติท้องถิ่น (Agency for Cultural Affairs 2014)

ภาพที่ 5 บรรยายภาคการประชุมรับฟังความคิดเห็นและหารือเกี่ยวกับการใช้ระบบพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ในการพัฒนาชุมชนในหมู่บ้านโอโมริ จังหวัดชิมาเนะในปี พ.ศ. 2530 (ภาพซ้าย) และเมืองซาวาระ จังหวัดชิบะในปี พ.ศ. 2534 ที่มา: อำเภอดะ จังหวัดชิมาเนะ 2530 และอำเภอกะโหริ จังหวัดชิบะ 2534

การดำเนินการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์

เมื่อได้ประกาศเขตพื้นที่อนุรักษ์และบังคับใช้ข้อบัญญัติท้องถิ่นแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำการรณรงค์ให้ประชาชนในพื้นที่ปรับปรุงอาคารและสิ่งปลูกสร้างของตนให้สอดคล้องกับข้อบัญญัติท้องถิ่นและแนวทางการอนุรักษ์ชุมชนที่กำหนดไว้ เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลายพื้นที่จะใช้ผลการสำรวจชุมชนที่ได้ดำเนินการไว้ในขั้นตอนแรกเป็นข้อมูลในการให้คำแนะนำถึงประโยชน์ของการปรับปรุงอาคารตามแนวทางการอนุรักษ์ที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และแผนการดำเนินชีวิตของเจ้าของอาคาร นอกจากนี้พบว่า เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์มักทำการรวมกลุ่มกับประชาชนที่สนับสนุนการอนุรักษ์เพื่อรณรงค์ให้ผู้อยู่อาศัยในพื้นที่รายอื่นร่วมกันปรับปรุงซ่อมแซมอาคารให้สอดคล้องกับแนวทางการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ โดยภาคประชาชนมักทำหน้าที่เป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลประโยชน์เพื่อโน้มน้าวให้เจ้าของอาคารและสิ่งปลูกสร้างรายอื่นร่วมมือในการปรับปรุงทัศนียภาพ ในขณะที่เจ้าหน้าที่จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำหน้าที่แนะนำและอำนวยความสะดวกในเชิงเทคนิคเกี่ยวกับการออกแบบ การซ่อมบำรุง รวมถึงก่อสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่อนุรักษ์ (Okazaki 1999 ; Nishimura et al. 2011)

เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถควบคุมและส่งเสริมให้การปรับปรุงและก่อสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่อนุรักษ์สอดคล้องกับข้อบัญญัติท้องถิ่นที่กำหนดไว้ได้สองวิธี คือ 1) การตรวจสอบรูปแบบอาคารตามขั้นตอนการอนุญาตก่อสร้างอาคาร และ 2) การให้บริการออกแบบอาคารและสิ่งปลูกสร้างให้กับประชาชน การตรวจสอบรูปแบบอาคารเพื่อขออนุญาตก่อสร้างเป็นไปตามขั้นตอนทางกฎหมายที่กำหนดให้ประชาชนที่ต้องการปรับปรุง ซ่อมแซม รวมถึงก่อสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้างขึ้นใหม่ในพื้นที่อนุรักษ์จำเป็นต้องยื่นขออนุญาตต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หากเจ้าหน้าที่พบว่าการออกแบบและก่อสร้างอาคารไม่เป็นไปตามที่ข้อบัญญัติท้องถิ่นกำหนดไว้ จะให้คำแนะนำในการปรับปรุงการ

ออกแบบและไม่อนุญาตให้มีการก่อสร้างหรือใช้ประโยชน์อาคารจนกว่าจะมีการปรับปรุงรูปแบบของอาคารให้ถูกต้อง ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบดูแลพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์หลายแห่งมักให้การช่วยเหลือประชาชนโดยการให้บริการออกแบบอาคารและสิ่งปลูกสร้างให้กับประชาชนโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย เพื่อทำให้การขออนุญาตก่อสร้างอาคารสามารถดำเนินการได้โดยไม่ติดขัด นอกจากนั้นพบว่าเจ้าหน้าที่ในหลายพื้นที่ยังทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมการก่อสร้างให้ถูกต้องตามข้อบัญญัติท้องถิ่น เนื่องจากต้องการให้ประชาชนไม่รู้สึกถึงความยุ่งยากต่อการดำเนินการตามระบบพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ข้อบัญญัติท้องถิ่นมักมุ่งเน้นการควบคุมรูปลักษณะภายนอกของอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่มองเห็นได้จากพื้นที่สาธารณะเป็นหลัก ทำให้เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าของอาคารสามารถร่วมกันออกแบบพื้นที่ใช้สอยภายในอาคารให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของเจ้าของอาคารได้อย่างมีอิสระ การดำเนินการดังกล่าวส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ทำการปรับปรุงและก่อสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้างตามข้อบัญญัติท้องถิ่นได้โดยไม่เกิดข้อขัดแย้งอย่างรุนแรง

ในขั้นตอนนี้คณะกรรมการกำกับการอนุรักษ์มีส่วนสำคัญในการควบคุมคุณภาพการซ่อมแซม ปรับปรุง และก่อสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่อนุรักษ์ให้เป็นไปตามหลักการทางวิชาการและแนวทางการอนุรักษ์ชุมชนที่หน่วยงานภาครัฐและประชาชนในพื้นที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ ทั้งนี้ แนวทางการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันตามบริบทและแผนการพัฒนาของท้องถิ่น ทำให้คณะกรรมการกำกับการอนุรักษ์ในบางชุมชนจะทำการควบคุมการปรับปรุงและก่อสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้างให้มีลักษณะใกล้เคียงกับรูปแบบอาคารในอดีตมากที่สุด ในขณะที่คณะกรรมการในบางชุมชนเปิดโอกาสให้เกิดการก่อสร้างอาคารรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับทัศนียภาพเชิงประวัติศาสตร์ในพื้นที่อนุรักษ์ (ภาพที่ 6)

การซ่อมแซม ปรับปรุง และก่อสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์จะได้รับ

เงินสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นการชดเชยการถูกควบคุมการพัฒนาโดยข้อบัญญัติท้องถิ่น โดยทั่วไปการดำเนินการที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณมี 2 ประเภท คือ การซ่อมแซมอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และการปรับปรุงอาคารทั่วไปที่มีอยู่ก่อนการกำหนดพื้นที่อนุรักษ์ให้มีรูปแบบสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเชิงประวัติศาสตร์ (ภาพที่ 6) โดยจำนวนและ

สัดส่วนของเงินสนับสนุนสำหรับการดำเนินการแต่ละประเภทจะแตกต่างกันตามที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะกำหนดขึ้น (ตารางที่ 1) สำหรับการพัฒนาอาคารและสิ่งปลูกสร้างขึ้นใหม่ในพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์มักไม่ได้รับเงินสนับสนุน ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะไม่ให้เงินสนับสนุนการซ่อมแซมปรับปรุง และก่อสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้างเต็มจำนวน

ภาพที่ 6 ตัวอย่างการซ่อมแซมอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ (ภาพซ้าย) การปรับปรุงอาคารทั่วไปที่มีอยู่แต่เดิมให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเชิงประวัติศาสตร์ (ภาพกลาง) และการพัฒนาอาคารและสิ่งปลูกสร้างใหม่ที่สอดคล้องกับทัศนียภาพเชิงประวัติศาสตร์ (ภาพขวา) ที่มา: ฌูฟองส์ พันธน้อย 2560

ตารางที่ 1 ตัวอย่างสัดส่วนและจำนวนเงินสนับสนุนในการซ่อมแซมและปรับปรุงอาคารในพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์

รูปแบบโครงการ	ส่วนที่ได้รับเงินสนับสนุน	สัดส่วนการสนับสนุน	จำนวนเงินสนับสนุนสูงสุด
การซ่อมแซมอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์	การรักษาคุณค่าภายนอกอาคารให้คงสภาพเดิม การปรับเปลี่ยนองค์ประกอบภายนอกอาคารให้กลับสู่สภาพในอดีต และการปรับปรุงโครงสร้างอาคารให้แข็งแรง	ไม่เกิน 4/5 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด	16 ล้านบาท
การปรับปรุงอาคารทั่วไปที่มีอยู่ก่อนการกำหนดพื้นที่อนุรักษ์ให้มีรูปแบบสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเชิงประวัติศาสตร์	การปรับปรุงองค์ประกอบภายนอกอาคารด้านที่ติดกับถนนสาธารณะให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเชิงประวัติศาสตร์	ไม่เกิน 3/5 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด	6 ล้านบาท
	การปรับปรุงองค์ประกอบภายนอกอาคารที่มองเห็นจากพื้นที่สาธารณะให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเชิงประวัติศาสตร์	ไม่เกิน 2/5 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด	3 ล้านบาท

ที่มา: Kawagoe City 2017

ทั้งหมด เนื่องจากมีวัตถุประสงค์ให้เจ้าของอาคารมีส่วนรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ เพื่อป้องกันการขอรับเงินสนับสนุนอย่างฟุ่มเฟือย และควบคุมให้การตัดสินใจซ่อมแซม ปรับปรุง และก่อสร้างอาคารตั้งอยู่บนความจำเป็นต่อการใช้ประโยชน์โดยเจ้าของอาคารอย่างแท้จริง

การขอรับคัดเลือกเป็นพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ที่สำคัญ

เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ประกาศพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์และบังคับใช้ข้อบัญญัติท้องถิ่น รวมถึงได้ดำเนินการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์แล้ว จะสามารถยื่นขอให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (The Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology) คัดเลือกให้พื้นที่อนุรักษ์ในท้องถิ่นนั้นยกระดับเป็น “พื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ที่สำคัญ (The Important Districts for Preservation of a Group of Traditional Buildings)” ทั้งนี้ กรมวัฒนธรรมได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกไว้ 3 ประการ ซึ่งพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ที่ได้รับคัดเลือกต้องเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะตรงตามเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่ง คือ 1) เป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าในด้านสถาปัตยกรรมเป็นอย่างสูง 2) เป็นพื้นที่ที่รักษารูปแบบดั้งเดิมของที่ดินได้เป็นอย่างดี และ 3) เป็นพื้นที่ที่มีอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และสภาพแวดล้อมที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน (Tachakitkashorn 2009 ; Agency for Cultural Affairs 2018) พื้นที่ที่ได้รับการคัดเลือกจะได้รับเงินสนับสนุนประจำปีจากกรมวัฒนธรรม โดยไม่มีระยะเวลาจำกัดเป็นสัดส่วนร้อยละ 50 ถึงร้อยละ 65 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องใช้เพื่อการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแทบทุกแห่งพยายามรักษาคุณภาพการอนุรักษ์ชุมชนของตนให้ได้ตามมาตรฐานที่กรมวัฒนธรรมกำหนดไว้เพื่อขอรับคัดเลือกและคงสภาพการเป็นพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ที่สำคัญ

ในปัจจุบันพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์โดยส่วนใหญ่ได้รับคัดเลือกให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ที่สำคัญ สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของกรมวัฒนธรรมในการใช้มาตรการทางการเงินเพื่อผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการตามวิธีการและมาตรฐานการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ที่กรมกำหนดขึ้น นอกจากนี้ กรมวัฒนธรรมยังกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับเงินสนับสนุนต้องส่งแผนและรายละเอียดโครงการซ่อมแซมและก่อสร้างอาคารที่จะดำเนินการในปีงบประมาณต่อไปให้กรมวัฒนธรรมตรวจสอบก่อนอนุมัติเงินสนับสนุน การตรวจสอบแผนดำเนินการดังกล่าวช่วยให้กรมวัฒนธรรมสามารถควบคุมคุณภาพการอนุรักษ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในกรณีที่พบว่าโครงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแผนดำเนินการไม่สอดคล้องกับหลักการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ กรมวัฒนธรรมสามารถให้คำแนะนำเพื่อปรับเปลี่ยนหรือแจ้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระงับโครงการได้ล่วงหน้าก่อนมีการดำเนินการ

การอภิปรายผลการศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์

กลไกทางกฎหมายและระเบียบการดำเนินการ กลไกด้านการเงิน รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ของประเทศญี่ปุ่นสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ได้ดังนี้

บทบาทของรัฐส่วนกลางในการกำหนดระเบียบและมาตรฐาน รวมถึงตรวจสอบคุณภาพการอนุรักษ์ชุมชน

บทบาทของกรมวัฒนธรรมซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐส่วนกลางของประเทศญี่ปุ่นในการกำหนดระเบียบและมาตรฐานการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์นับเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างผลสำเร็จให้กับการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ การใช้กฎหมายทรัพย์สินทางวัฒนธรรมในการกำหนดนิยามและคุณค่าของกลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ รวมถึงกำหนดระเบียบการประกาศพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์และขั้นตอนดำเนินการอนุรักษ์ชุมชนที่อนุญาตให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเป็นผู้ดำเนินการได้ด้วยตนเอง ประกอบกับการให้ความชัดเจนในการสนับสนุนด้านการเงินแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นับเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนมากตัดสินใจดำเนินการตามนโยบายการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ที่รัฐบาลกลางกำหนดขึ้น

นอกจากนั้น กรมวัฒนธรรมยังมียุทธศาสตร์ในการควบคุมคุณภาพการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ให้เป็นไปตามหลักการทางวิชาการได้เป็นอย่างดี ดังเห็นได้จากการกำหนดให้มีภาระหรือเพื่อตรวจสอบคุณภาพการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ในทุกช่วงที่สำคัญ ตั้งแต่การตรวจสอบผลการสำรวจข้อมูลชุมชนซึ่งเป็นฐานข้อมูลในการกำหนดขอบเขตพื้นที่อนุรักษ์และข้อบัญญัติท้องถิ่น การตรวจสอบร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นและร่างขอบเขตพื้นที่อนุรักษ์ก่อนการทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน การให้ความเห็นต่อข้อบัญญัติท้องถิ่นและขอบเขตพื้นที่อนุรักษ์ก่อนการประกาศใช้ และการให้ความเห็นต่อโครงการอนุรักษ์ชุมชนภายใต้กระบวนการอนุมัติงบประมาณสนับสนุนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การหารือในแต่ละช่วงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถปรับปรุงวิธีการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ให้สอดคล้องตามหลักการวิชาการได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ นับได้ว่าการสนับสนุนด้านการเงินเป็นกลไกสำคัญที่กรมวัฒนธรรมใช้ในการสร้างแรงจูงใจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ยอมรับและปฏิบัติตามแนวทางที่กรมวัฒนธรรมกำหนดไว้ นับตั้งแต่การสำรวจชุมชนจนถึงการดำเนินการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ มาตรการด้านการเงินทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ความพยายามในการปรับปรุงการอนุรักษ์ชุมชนให้สอดคล้องกับทั้งมาตรฐานทางวิชาการ ความต้องการของประชาชน และแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

การกระจายบทบาทหน้าที่ ความรู้ และประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์สู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การกระจายอำนาจด้านการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนับเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความสำเร็จให้กับระบบพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ เนื่องจากทำให้เกิดการดำเนินการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างแพร่หลายทั่วประเทศ การกระจายบทบาทหน้าที่ด้านการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ไปสู่ท้องถิ่นทั้งในเรื่องการสำรวจ การวางแผนการอนุรักษ์ และการหารือกับผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ มีผลต่อการสร้างความรู้สึกรับผิดชอบในการผลักดันการอนุรักษ์ชุมชนให้กับเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้เกิดการสรรหาวิธีการผลักดันการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม เช่น การอำนวยความสะดวกในการออกแบบอาคารและการควบคุมการก่อสร้าง การรณรงค์ให้ประชาชนร่วมมือในการซ่อมแซมอาคาร เป็นต้น นอกจากนี้ยังทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศญี่ปุ่นสามารถวางแผนการใช้งบประมาณจากระบบพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของตน เช่น การพัฒนาการท่องเที่ยว การพัฒนาภาพลักษณ์ของสินค้าท้องถิ่น การปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน การศึกษาของเยาวชน เป็นต้น

กรมวัฒนธรรมมีส่วนสำคัญในการกระจายความรู้และสร้างเสริมประสบการณ์ในการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผ่านกระบวนการต่าง ๆ ตั้งแต่การสำรวจชุมชนไปจนถึง การดำเนินการอนุรักษ์ นอกจากนี้ กระบวนการจัดตั้ง คณะกรรมการกำกับการอนุรักษ์และการสร้างการมีส่วนร่วม ของประชาชนที่กรมวัฒนธรรมมอบหมายให้ท้องถิ่น เป็นผู้ดำเนินการทั้งหมดเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ ในการประสานงานและสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับผู้มีส่วนได้เสียในการ อนุรักษ์ชุมชน การดำเนินการดังกล่าวเป็นการสร้างความเข้มแข็งทั้งในเชิงความรู้ ประสบการณ์ และเครือข่าย ทางสังคมให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการ บริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ให้ เกิดผลสำเร็จ

การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ อนุรักษ์

การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนักวิชาการร่วมกัน ทำการสำรวจชุมชนและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับคุณค่า ทางประวัติศาสตร์และการอนุรักษ์ชุมชนให้กับประชาชน ในพื้นที่ รวมถึงการให้ตัวแทนของประชาชนเข้าร่วมใน คณะกรรมการกำกับการอนุรักษ์ และการจัดการหารือ ร่วมกับประชาชนในการกำหนดขอบเขตพื้นที่อนุรักษ์ และการประกาศใช้ข้อบัญญัติท้องถิ่น ส่งผลให้ประชาชน ในพื้นที่เกิดความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ชุมชน ประวัติศาสตร์เป็นอย่างดี นอกจากนี้ความพยายามของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสร้างความรู้ความ เข้าใจให้กับประชาชนโดยการจัดทำเอกสารอธิบาย กฎระเบียบเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และการสร้างเวทีหารือ ถึงแนวทางการใช้ระบบพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคาร ประวัติศาสตร์ในการพัฒนาชุมชน นับเป็นปัจจัยที่ทำให้ ประชาชนในพื้นที่รับรู้ถึงความสำคัญและเข้าใจถึงวิธีการ ปรับปรุงและก่อสร้างอาคารที่ถูกต้องตามหลักการอนุรักษ์ ชุมชนประวัติศาสตร์

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตลอด กระบวนการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์มีส่วนสำคัญ

ทำให้ประชาชนในพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ ให้ความร่วมมือกับการดำเนินการตามข้อบัญญัติท้องถิ่น เป็นอย่างดี นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนใน หลายพื้นที่ยังช่วยให้เกิดการรวมกลุ่มระหว่างหน่วยงาน ภาครัฐและประชาชนเพื่อร่วมกันส่งเสริมการอนุรักษ์ ชุมชน ปรากฏการณ์ดังกล่าวแสดงถึงความสำเร็จของ การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่าง แท้จริงตามแนวคิดบันไดการมีส่วนร่วมของประชาชน (Arnstein 1969) ในการบริหารจัดการพื้นที่ชุมชน ประวัติศาสตร์

การจัดตั้งองค์กรกลางในชุมชนเพื่อพิจารณา ตรวจสอบการอนุรักษ์

คณะกรรมการกำกับการอนุรักษ์ที่จัดตั้งขึ้นในแต่ละพื้นที่ เป็นองค์กรที่มีสำคัญในควบคุมและตรวจสอบให้การ อนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์มีการดำเนินการอย่างถูกต้อง ตามหลักวิชาการและสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนา ของชุมชน เนื่องจากนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาใน ท้องถิ่นซึ่งเป็นสมาชิกในคณะกรรมการจะทำหน้าที่เป็น ผู้ตรวจสอบและให้คำแนะนำตามหลักวิชาการต่อการ ดำเนินการซ่อมแซมและปรับปรุงอาคารขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ในขณะที่ตัวแทนจากภาคประชาชน ผู้นำชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิจะช่วยให้ความเห็นในการ ปรับปรุงแผนการอนุรักษ์ รวมถึงการบูรณะอาคารในพื้นที่ ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนและนโยบายการ พัฒนาของท้องถิ่น คณะกรรมการกำกับการอนุรักษ์ใน พื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์หลายแห่งจึงทำ หน้าที่เป็นผู้คนอำนาจกับเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่เพื่อป้องกันไม่ให้เกิด การใช้งบประมาณในการอนุรักษ์ชุมชนที่ไม่ถูกต้องตามหลัก วิชาการ และในหลายครั้งคณะกรรมการทำหน้าที่เป็น ผู้เจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งระหว่าง เจ้าหน้าที่และประชาชนในพื้นที่ในการบังคับใช้ข้อบัญญัติ ท้องถิ่นเพื่อควบคุมการปรับปรุงและก่อสร้างอาคารใน พื้นที่

บทสรุป และการประยุกต์ใช้ผลการศึกษากับการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย

บทความนี้ได้อธิบายถึงระเบียบการดำเนินการ กลไกด้านการเงิน รวมถึงการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน และนักวิชาการในการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ของประเทศญี่ปุ่น นอกจากนี้ยังได้แสดงให้เห็นว่าความสำเร็จของระบบพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ของประเทศญี่ปุ่นมีปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ บทบาทของภาครัฐส่วนกลาง การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน และการจัดตั้งองค์กรกลางในชุมชนเพื่อพิจารณาตรวจสอบการอนุรักษ์

เมื่อพิจารณาปัญหาและข้อจำกัดในการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ในประเทศไทยตามที่ได้พบทวนไว้ในส่วนแรกของบทความฉบับนี้ ร่วมกับผลการศึกษาระบบพื้นที่อนุรักษ์กลุ่มอาคารประวัติศาสตร์ของประเทศญี่ปุ่นจะพบว่า การแก้ไขปัญหาและข้อจำกัดเพื่อผลักดันการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ในประเทศไทยให้แพร่หลายและมีคุณภาพ ควรมีหน่วยงานภาครัฐส่วนกลางที่มีพันธกิจและความรู้ในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและการรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน เช่น สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมศิลปากร กรมโยธาธิการและผังเมือง ทำหน้าที่เป็นผู้กำหนดขั้นตอนระเบียบ และมาตรฐานการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแนวทางในการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนร่วมมือกันดำเนินการอนุรักษ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การกระจายบทบาทหน้าที่ในการวางแผนและการดำเนินการอนุรักษ์ชุมชนไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะช่วยให้เกิดการดำเนินการอย่างแพร่หลาย และช่วยให้ท้องถิ่นสามารถบูรณาการการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นด้านอื่น ๆ เช่น การพัฒนาการท่องเที่ยว การพัฒนาสินค้าท้องถิ่น การปรับปรุงคุณภาพชีวิตของ

ประชาชน เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้การอนุรักษ์ส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในชุมชน ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐส่วนกลางสามารถใช้กลไกทางกฎหมายและกลไกทางการเงินในการสร้างระบบควบคุมและตรวจสอบคุณภาพการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ที่ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการให้เกิดความถูกต้องและสอดคล้องตามหลักวิชาการ เช่น การออกระเบียบกำกับวิธีการสำรวจข้อมูลชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ การตรวจสอบแผนการอนุรักษ์ชุมชนและข้อบัญญัติท้องถิ่นก่อนประกาศใช้ การควบคุมคุณภาพการอนุรักษ์ชุมชนผ่านการอนุมัติเงินสนับสนุนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐส่วนกลางยังมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการให้ความรู้และสร้างประสบการณ์การบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการสร้างร่วมมือและผลักดันให้เกิดการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมและลดความขัดแย้งในการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ ในขณะที่เดียวกันนักวิชาการของสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นควรเข้าร่วมการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ตั้งแต่ช่วงเริ่มต้น โดยทำหน้าที่เป็นผู้ให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์แก่ชุมชน รวมถึงเป็นแกนนำในการตั้งองค์กรกลางในท้องถิ่นเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ และช่วยสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ

ผลการศึกษาของบทความฉบับนี้แสดงให้เห็นว่า การผลักดันให้เกิดการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ในประเทศไทยหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่หน่วยงานภาครัฐส่วนกลางจะมีบทบาทเป็นผู้นำในการผสมผสานความรู้และกลไกต่าง ๆ ทั้งในด้านการผังเมือง ด้านนิติศาสตร์ ด้านรัฐศาสตร์ และด้านการคลังสาธารณะ เพื่อสร้างสรรค์ระบบการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ที่สามารถใช้ดำเนินการได้จริง นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐส่วนกลางยังมีบทบาทเป็นผู้ชี้แนะและผู้ให้ความรู้ไปพร้อมกับการกระจายบทบาทหน้าที่ด้านการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและการ

สร้างความร่วมมือกับภาควิชาการ เพื่อให้การอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์สร้างผลดีทั้งในด้านการรักษามรดกทางวัฒนธรรม รวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- Agency for Cultural Affairs. *Cultural-Heritage-Based Community Planning (Rekishi wo Ikashita Machizukuri)*. Tokyo: Agency for Cultural Affairs Japan Government, 2014.
- . “List of Important Preservation Districts for Groups of Traditional Buildings.” Accessed May 1, 2018. http://www.bunka.go.jp/seisaku/bunkazai/shokai/hozonchiku/judenken_ichiran.html.
- Architectural Institute of Japan (AIJ). *Community-Based Historical Townscape Conservation (Machinami Hozenkata Machizukuri)*. Tokyo: Maruzen, 2004.
- Arnstein, S. R. “A Ladder of Citizen Participation.” *Journal of the American Institute of Planners* 35, 4 (July 1969): 216-224.
- Ezura, T. “Creative Heritage Management and Utilization and Tourism in Preservation Districts of Groups of Historic Buildings.” *Senri Ethnological Reports* 61 (2006): 55-79.
- Issarathumnoon, W. “Traditional Urban Community and Its Roles in Heritage Planning A Case of Bangkok Heritage Core.” PhD diss., The University of Tokyo, 2009.
- Kawagoe City. “Announcement of Budget Supporting for Conservation Project in Kawagoe City Preservation Districts for Groups of Traditional Buildings (Kawagoeshi Dentoutekikenzoubutsugunhozonchiku Hozonjigyou Hojokinkoufu Youkou).” Kawagoe City, 2017.
- Nishimura, Y. *The Stories of Community-Based Townscape Conservation (Machinami Machizukuri Monogatari)*. Tokyo: Kokonshoin, 1997.
- . *Urban Conservation Plan (Toshi Hozen Keikaku)*. Tokyo: University of Tokyo Press, 2004.
- Nishimura, Y., Masahiro, R., Tsuguo, S., Yoshihiro, I., Tachi, S., Shiro, S., Gobe, K., Tooru, T., Hideo, N., Kunpei, M. *Hearing History of Community-Based Development (Shougen Machizukuri)*. Tokyo: Gakkugei Shuppan, 2011.
- Okazaki, A. “A Study on Consensus Building System in Historical-Townscape-Conservation-Based Machizukuri Movement (Machinami Hozon Keishougata Machizukuri niokeru Gouikeisei Shisutemu nikansuru Kenkyu)” PhD diss., The University of Tokyo, 1999.
- Onogawa to Sawara no Machinami wo Kanngaerukai (OSMK). *10 Years Step of Community Development – Historical Town Conservation and Renewal (Machizukuri 10 Nen no Ayumi – Rekishinomachi Hozon to Saisei)*. Chiba: Onogawa to Sawara no Machinami wo Kanngaerukai, 2001.

- Rahman, M. M. and Imon, S. S. "Conservation of Historic Waterfront to Improve the Quality of Life in Old Dhaka." *Archnet International Journal of Architectural Research* 11, 2 (2017): 83-100.
- Rodwell, D. *Conservation and Sustainability in Historic Cities*. Oxford : Wiley-Blackwell, 2007.
- Shimotsuma, K. "Arrival Point of Community-Based Conservation and From Now On (Rekisho Wo Ikashita Machizukuri no Totatsuten to Korekara)." Oral Presentation at The University of Tokyo, Japan, 16 March 2018.
- Siegenthaler, P.D. "Looking to the Past, Looking to the Future: The Localization of Japanese Historic Preservation, 1950-1975." PhD diss., The University of Texas at Austin, 2004.
- Sorensen, A. and Funck, C. *Living Cities in Japan : Citizens' Movements, Machizukuri and Local Environments*. London: Routledge, 2007.
- Tachakitkashorn, T. "Denken System in Japan: Important District for Preservation of a Group of Traditional Buildings." *Nakhara : Journal of Environmental Design and Planning* 5 (2009): 55-68.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) and World Tourism Organisation (UNWTO). "Sustainable Tourism Management at World Heritage Sites." Paper presented at Sustainable Tourism Management at World Heritage Sites International Conference Huangshan, March 24 - 27, 2008. Accessed May 3, 2018. http://sdt.unwto.org/sites/all/files/pdf/finrep_en_huangshan.pdf.
- World Bank. *Tourism for Development: 20 Reasons Sustainable Tourism Counts for Development*. The World Bank Group, 2017. Accessed April 28, 2018. <http://documents.worldbank.org/curated/en/558121506324624240/pdf/119954-WP-PUBLIC-SustainableTourismDevelopment.pdf>.
- ณัฐพงศ์ พันธน้อย. "ปัจจัยส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกวัฒนธรรมมีชีวิต: กรณีศึกษาพื้นที่อวามิกินซัง ประเทศไทยญี่ปุ่น." *วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย* 63 (2557): 29-42.
- ปรานอม ดันสุขานันท์. *การอนุรักษ์ชุมชนเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559.
- ยงธนินทร์ พิมลเสถียร. "ประเด็นวิกฤตเรื่องการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ในเมืองสำหรับประเทศไทย." *หน้าจั่ว ว่าด้วยประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม และสถาปัตยกรรมไทย*, 9 (2557): 100-119.
- ศิริลักษณ์ เมฆอ่อนและมนสิชา เพชรานนท์. "ผลกระทบการท่องเที่ยวต่ออัตลักษณ์ชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนแหล่งท่องเที่ยวอัมพวา." *วารสารสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้าง วิจัย* 12, 2 (2556): 1-19.